

ZPRÁVA Z KONFERENCE „EDUCATION, EQUITY AND SOCIAL JUSTICE“ 2008

Ve dnech 16. - 19. června 2008 uspořádal Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání v Praze v prostorách Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy mezinárodní konferenci, jejímž posláním bylo zmapovat a představit současné trendy výzkumů a vzdělávacích politik ve věci rovnosti a sociální spravedlnosti ve vzdělávání. Konference se konala v rámci 660. výročí Univerzity Karlovy a zahájil ji prorektor Stanislav Štech.

Záběr příspěvků byl široký, od makroanalýz vzdělávacích systémů po kvalitativní výzkumy na úrovni školních tříd. Pozvání na konferenci přijali kromě jiných čtyři klíčoví řečníci.

Profesorka Sally Power z Cardiffské univerzity přednesla příspěvek s názvem *The continuous reinvention of compensatory education*. V této kritické analýze se zaměřila na kompenzační strategie vyvažující nerovnosti, jimiž jsou více či méně poznamenány všechny vzdělávací systémy. Jednotlivé systémy se s nerovností snaží s větší či menší úspěšností vyrovnat právě prostřednictvím kompenzačních strategií, například podporou škol v tzv. znevýhodněných oblastech. Jako hlavní příčinu rozdílnosti, nesystematičnosti a nízké efektivity realizovaných opatření označuje Sally Power nedostatečnou koncepci. Závěrem zdůrazňuje, že pokud chceme, aby kompenzační strategie byly efektivní a vedly k stírání nerovností ve vzdělávání, musíme si nejprve koncepčně ujasnit, co přesně chceme kompenzovat.

Optimističtěji vyznívá příspěvek profesora Marca Demeuse, zástupce Univerzity mons-Hainaut v Belgii, *The European Commission stepping up both the efficiency and equity of education and training systems*. Ten dochází k závěru, že ačkoli jsou chápání rovnosti a především efektivity vzdělávání rozdílné z pohledu ekonomického a pedagogického, lze tato dvě hlediska skloubit. Toto prezentuje na několika příkladech, především na tzv. finském modelu, který ovšem nelze beze změn implantovat do rozdílných socio-ekonomických podmínek, a slouží tedy spíše jako inspirativní alternativa. Styčný bod s příspěvkem Powerové lze vidět ve výtce, již Demeuse adresuje nejen Evropské komisi, ale také jednotlivým školským systémům, které vydávají často protichůdné a sporné dokumenty, týkající se možností řešení nerovností a zvyšování efektivity ve vzdělávání.

Třetí řečník, profesor Alan Dyson z Manchesterské univerzity, ve svém příspěvku *Beyond the school gate: Schools, communities and social justice* představuje současné britské školské reformy, které směřují k tzv. accountability, standardizovanému testování a centralizaci kurikula a vzdělávání vůbec, a jako paralelu k nim předkládá koncept komunitních škol. Centralizovanému britskému modelu vytýká nedostatečnou citlivost k sociálním nerovnostem a připomíná, že má-li škola fungovat jako sociálně spravedlivá instituce a podílet se na potírání nerovností, musí překročit stín pouhého prostoru určeného k vyučovacím procesům, a otevřít své brány širší škále aktivit vycházejících z potřeb dané lokální komunity. Alan Dyson představuje několik vzdělávacích institucí, které „vyšly za brány školy“ a zapojily se do široké

škály aktivit ve své komunitě, nabízejíc například vzdělávání dospělých a seniorů, zájmové kroužky, sportovní a charitativní aktivity a podobně.

Jako poslední vystoupila se svým plenárním příspěvkem *Learning from others, learning with others: The tense encounter between equality and difference* profesorka Francesca Gobbo z univerzity v Turíně. Zaměřila se na etnické, náboženské a kulturní menšiny, jejich vzdělávání a začleňování do výchovněvzdělávacího procesu. Konfrontuje tezi, že na úrovni třídy je odlišnost spíše zdrojem poznání než problémem, který je nutno řešit. Neboť skrze výzkum interakce a spolupráce vrstevníků ve třídě dochází k překvapivému závěru, že interakce mezi spolužáky s různým socio-ekonomickým, kulturním, rodinným či etnickým statutem nevede ke stírání nerovností, ale naopak k jejich prohlubování, protože žáci s vyšším statutem vstupují do interakce jaksi přirozeně a hladce, zatímco žáci s nižším statutem jsou v této oblasti vystaveni těžko překonatelným problémům.

Konference byla poté rozdělena do paralelních sekcí, které pokrývaly poměrně široce snad všechna aktuální témata vztahující se k sociální spravedlnosti a rovnosti ve vzdělávání. Témata pokrývala oblasti vzdělávací politiky a jednotlivých stupňů vzdělávacího systému v různých zemích, představovala výsledky empirických výzkumů v otázkách multikulturalismu, genderu, zdravotně znevýhodněných skupin a podobně. Několik příspěvků se zaměřilo na využití dat rozsáhlého výzkumu v zemích OECD - PISA - ke zkoumání vzdělávacích nerovností. Konference byla velmi dobře organizována a nabídla účastníkům obohacující vhled do problematiky rovnosti ve vzdělávání, seznámila je s trendy a výzkumy, které v této věci probíhají v zahraničí i v Česku a nabídla inspiraci pro další výzkumnou i praktickou práci na tomto poli.

Pro účely konference byly vytvořeny webové stránky (<http://uvrv.pedf.cuni.cz/eq/>, cit. 7. 1. 2009), které obsahují úvod k tématu konference, medailonky hlavních prezentujících a program konference (<http://uvrv.pedf.cuni.cz/eq/doc/programme.pdf>) s přehledem sekcí a anotacemi jednotlivých příspěvků.

Na konferenci navazuje monotematické anglické číslo časopisu *Orbis scholae* 2/2008, které editoval David Greger jako hlavní realizátor a iniciátor konference. V čísle lze nalézt příspěvky hlavních referujících (S. Štech, S. Power, A. Dyson, F. Gobbo) a také profesorky L. B. Perry o využití PISA dat k zjišťování nerovností, výzkumnou studii autorů S. Gorard a E. Smith o trendech ve vzdělávací politice v transformačním procesu vzdělávacích systémů v České republice a Polsku či diskusní příspěvek C. Bizrea s názvem *Back to Europe and the second transition in Central Eastern Europe*.

Konference byla realizovaná v rámci projektu *Centra základního výzkumu školního vzdělávání* financovaného ze zdrojů MŠMT (LC 06046), jehož nositelem je UVRV PdF UK Praha a CPV PdF MU Brno.

Marie Doskočilová